

Protocol dalla radunanza communal digl cumegn da Surses digls 26 d'avost 2019 (nr. 04-2019)

Li ed oura	Sala da cumegn a Savognin, allas 20.00
Preschaints:	122 votantas e votants (nb: a parteir da tractanda 5 anc 120 votantas e votants)
Presidi:	Leo Thomann, mastral
Actuar:	Beat Jenal, scrivant da cumegn

1. Bavagnaint ed elecziun digls dombravouschs

Igl mastral Leo Thomann benevainta tot las persungas preschaintas e constatescha tgi la radunanza communal odierna è neida convocada conform alla constituziun, uscheia tgi ella è competente da decider.

La votanta Ruth Giovanoli peglia igl pled durant l'introducziun digl mastral e pretenda - scu chegl tgi vign tgapia - tgi la radunanza communal vigna manada per tudestg per betg scloder chellas persungas tgi son betg rumantsch dalla partecipaziun politica. Cun tung calm amprova igl mastral da declarar tgi tenor constituziun seia igl lungatg uffizial digl noss cumegn rumantsch, uscheia tgi nous vegian er l'obligaziun da manar las radunanzas an rumantsch. La votanta na tedla betg sen las explicaziuns digl mastral e bandunga ord protest, ansemen cun Matthias Schmidt, la radunanza. Curt sessour aintra ella anc eneda an sala cun dumandar tgi chel fatg vigna protocollo. Siva bandunga ella puspè la sala.

Igl mastral cuntinuescha cun la radunanza. Cunter la glista da tractandas na vignan fatgas nignas objecziuns, uscheia tgi chella vala scu approvada.

Scu dombravouschs vignan proponias ed eligias cun gronda pluralitad Marc Mareischen, Adrian Ballat, Guido Luzio e Rudi Collet.

2. Aggiunta alla concessiun digl dretg dallas avas purifitgeida tranter igl cumegn e las Ovras electricas digl martgea da Turitg pertutgont l'utilisaziun dalla forza hidraulica dalla «Ava da Nandro»

Igl mastral daclera tgi las Ovras electricas digl martgea da Turitg on igl dretg da nizigier la forza hidraulica dalla «Ava da Nandro». L'utilisaziun dalla forza hidraulica succeda tenor la concessiun digl dretg dallas avas purifitgeida digl 7 da favrer 1969 cugl scopo da produtgier energieia electrica.

Ossa planisescha la Pendicularas Savognin SA d'annavar da nov er igl territori da skis a Radons. Ord chel muteiv ò la societad dumando allas oet/ewz da furneir 150'000 m³ ava ad onn dalla tschiffada d'ava Nandro. Igl martgea da Turitg è pront d'acceptar la dumonda, sot la resalva digl consentimaint digl cumegn da Surses. Per tgi las oet/ewz possan dar giu ava a terzs per igl scopo d'annavar, seiigl necessari d'adattar la concessiun digl dretg dallas avas existenta, infurmescha igl mastral. Concret duvressigl la suandonta aggiunta per adattar art. 2 digl contract existent: «La concessiunaria (oet/ewz) è ultra da chegl legitimada da ceder a terzs quantitats d'ava da maseira subordinada (indrezs d'annavar etc.)».

Pigl cumegn vess la midada nignas consequenzas negativas, precisescha igl mastral. Igl tschains d'ava scadent vigna numnadamaintg calculo a basa dalla quantitat d'ava utilisabla e betg a basa da chegl tgi è efectivamaintg nia nizigia. Schi las oet/ewz na nizegian damai per exaimpel betg

ava disponibla, percheigl tgi igls prietschs per current seian negativs, vegia igl tschains d'ava persiva tuttegna da neir paea. Reducziuns digl tschains d'ava seian pusseblas schi la quantidad d'ava utilisabla vigna sminueida a basa da determinaziuns legalas (p.ex. cunsigna dad ava restanta) u d'obligaziuns da dretg da concessiun. Ultra da chegl sa tractigl tar la quantidad d'ava da 150'000 m³ tgi possa neir duvrada maximalmaintg per onn per annavar angal dad ena pitschna somma, an relaziun tar igl scul total tgi possa neir utilisu.

Igls costs per elaborar l'aggiunta alla concessiun digl dretg dallas avas purifitgeida cun las oet/ewz ed eventualas taxas dall'istanza d'autorisaziun vignan mess a chint allas pendicularas, precisescha igl mastral.

Sen dumonda vegia gl'uffezi per la nateira ed igl ambiaint digl cantun Grischun responsabel testifitgia, tgi dovra nigra lubientscha digl dretg dalla protecziun dallas avas per la midada preveida dalla concessiun, orientescha igl mastral.

La suprastanza ò giuditgia tgi l'adattaziun preschainta digl contract corresponda ad ena midada essenziala agl senn digl artetgel 28 alinea 2, cefra 5 dalla constituziun digl cumegn, uscheia tgi la dumonda d'adattar igl contract an tavla ò da neir sottamessa agl cumegn d'urna per approvaziun. La radunanza communal da chesta seira vegia damai da tractar gl'affar e digl deliberar per mangs digl cumegn d'urna cun ena proposta, cumplettescha igl mastral las sias explicaziuns.

Dalla discussiun daverta na vign betg fatg adiever.

Resultat dalla votaziun:

La radunanza communal decida sen proposta dalla suprastanza unanimamaintg da deliberar gl'affar per mangs digl cumegn d'urna cun la recumandaziun d'approvar l'aggiunta I tar artetgel 2 dalla concessiun digl dretg dallas avas purifitgeida tranter igl cumegn e las oet/ewz digls 7 da favrer 1969 pertutgont l'utilisaziun dalla forza hidraulica dalla "Ava da Nandro". Cun chella aggiunta vign lubia allas oet/ewz da ceder a terzs ena quantidad d'ava da maseira subordinada p.ex. per indrezs d'annavar.

3. Vendita parcelas nr. 9027, nr. 9845 e nr. 9849, Pro da Mulegn, agls Mulegns, an possess digl cumegn da Surses, alla Nova Fundaziun Origen

La strètga dalla veia cantunala agls Mulegns seia ancunaschainta, daclera igl mastral. Gio igl anteriour cumegn digls Mulegns vegia adegna puspe ampruo da contanscher tg'igl uffezi da construcziun bassa digl Grischun elaborescha ena soluziun per miglurar chella situaziun. Ord divers muteivs seian chellas stentas adegna stadas sainza success. Savond tgi la veia digl Gelgia vign declarada per igl 1. da schaner 2020 scu veia naziunala e geia per consequenza ve an possess dalla confederaziun, vegia igl uffezi da construcziun bassa digl Grischun fatg gl'onn passo anc eneda en'amprova per far ena correcziun dalla veia tras vischnanca digls Mulegns. Per chel scopo seia neida manada tras ena concorrenza d'architettura. Igls 19 da november 2018 seia igl project tgi vegia gudagnea la concorrenza alloura nia preschento alla populaziun digls Mulegns, orientescha igl mastral. Chel project veva previa da tagler or ena part dalla fatscheda dalla «Tges'Alva» e da far ena leva correcziun dalla veia.

Ord vista dalla populaziun digls Mulegns, ma er ord vista digl cumegn, vegia chel project betg savia persvader, cuncheigl tgi ins vess contanschia angal en miglioramaint nunessenzial dalla situaziun da traffic actuala aint igl center digls Mulegns, vess dantant caschuno an relaziun ots costs. Cunter igl project d'exposiziun seian consequentamaintg er neidas inoltradas diversas protestas agl uffezi cantunal responsabel.

Scu chegl tgi igl mastral relata, vegia la Nova Fundaziun Origen - anc avant tgi igl project digl uffezi da construcziun bassa digl Grischun menziuno soura seia sto ancunaschaint - gia iniziia en

project per mantigneir igl "Post Hotel Löwe" agls Mulegns cun eriger en musem da viadi. Durant l'elaboraziun da chel project seia nia evident, tgi seia da muntada centrala da mantigneir er la «Tges'Alva» an sia totaliad. Per saveir mantigneir la tgesa an sia furma uriunda ed a madem mument pussibilitar en migliuramaint persistent per igl traffic, seia alloura nascheida l'ideia da dislocar la «Tges'Alva», dei igl mastral.

La realisaziun digl project cun dislocar la "Tges'Alva" fetscha pero gronda prescha e las lavours vegian d'antschever anc chest onn, vot deir avant tgi la veia digl Gelgia geia ve an possess dalla confederaziun. Schi gartagess betg da scumanzar anc chest aton cun las lavours, vess igl project da dislocar la "Tges'Alva" da neir sistia. A parteir digl schaner fiss numnadamaintg la confederaziun la nova cuntrapart an chella tgossa ed i seia igl mument grev da deir, schi - e schi ea, cun tge prioritad tgi igl uffezi federal da veias responsabel (UVIAS) niss a tractar igl project.

Ulterioura cundiziun per tgi la Nova Fundaziun Origen possa ansomma realisar igl project, seia igl sustign digl cumegn. Igl cumegn vess numnadamaintg da vender alla fundaziun igl bagn funsil nr. 9027 (surfatscha totala da 438 m²) cun se igl anteriour local da pumpiers ed ena tgesa dopla; la parcella da veia nr. 9845 (surfatscha totala da 86 m²) e la parcella nr. 9849 (surfatscha totala da 8 m²) cun se la staziun da trafo. Igl mastral precisescha tgi la staziun da trafo existenta vegia da neir spustada perveia digl project. Igl cumegn profitess da chella caschung e ramplazzess las lengias da current viglias e sa participess segl ple cun ena terza ve digls costs da montar la staziun da trafo ainten en oter li.

Per igl cumegn da Surses vegian chellas treis parcelas nigra gronda muntada. Perancunter seia la suprastanza fitg interessada, tgi la situaziun da traffic tras igls Mulegns vigna migliurada da moda persistente. Tras chegl sustigna la suprastanza cumplagnamaintg igl project da dislocar la «Tges'Alva» e seia an chel senn er pronta da vender alla Nova Fundaziun Origen las treis parcelas per en prietsch simbolic da total 1 franc, daclera igl mastral. Tot las taxas ed igls costs an connex cun la vendita scu er la taglia da midada da mang geian a chint dalla cumpradra.

Avant da darveir la discussiun surdat igl mastral igl pled a Giovanni Netzer, igl intendant d'Origen. Lez preschainta da moda detagleda igl project e daclera tge lavours tgi fissan necessarias per dislocar la "Tges'Alva". Pinavant precisescha el tg'ins vegia ampruo da contanscher ena migliuraziun dalla situaziun digl traffic tras igls Mulegns sainza caschunar duple costs tgi tar chel project tgi igl uffezi da construcziun bassa veva elaboro.

Alla dumonda d'ena votanta pertge tgi seia tgossa dalla Nova Fundaziun Origen e betg digl uffezi da construcziun bassa digl cantun Grischun da dislocar la tgesa, so igl mastral rasponder per cuntantientscha dall'interlocutoura. Siva dattigl anc en votum d'en votant da Beiva cun la remartga tgi fiss basigns da far en sviamaint per la vischnanca da Beiva. Oters votums vignan betg fatgs.

Resultat dalla votaziun:

La radunanza communal decida sen proposta dalla suprastanza cun 100 cunter 14 vouchs da vender las parcelas nr. 9027, nr. 9845 e nr. 9849 agls "Mulegns, Pro digl Mulegn", alla Nova Fundaziun Origen per igl prietsch simbolic da total 1 franc.

4. Conceder contribuziun finanziaria da max. fr. 510'000.00 alla Nova Fundaziun Origen per igl project «Salvar igls Mulegns»

La dumonda dalla Nova Fundaziun Origen per ena contribuziun finanziaria an connex cun igl project "Salvar igls Mulegns", seia collieda cugl affar dilucido sot tractanda 3, daclera igl mastral an sia introducziun. Origen viglia mantigneir igl Post Hotel Löwe agls Mulegns e realisar an chel connex en museum da viadi. Las maseiras per la realisaziun digl project "Salvar igls Mulegns" cumeglian: comprar igl Post Hotel Löwe e la «Tges'Alva»; dislocar la «Tges'Alva» per

pussibilitar la correcziun dalla veia; exequeir las maseiras da sanaziun urgentas, per impedeir donns ulteriours ve digls bietgs; inventarisar la mobiglia, igl fittamaint e tot igls documaints istorics ainten las tgesas; realisar en program cultural per far reveiver las tgesas; e l'ulterioura planisaziun e la finanziaziun da tot las maseiras agls Mulegns.

Igls costs per las maseiras numnadas montan a radond 5.6 milliuns francs. Ena gronda part da chella somma seia gio neida garanteida alla Nova Fundaziun Origen, so igl mastral infurmar. A fundamaint dalla gronda muntada digl project pigl noss cumegn, tgi pussibilitess tranter oter er igl migliuramaint digl traffic tras vischnanca gio dei giavischia, vegia la Nova Fundaziun Origen dumando agl cumegn ena contribuziun da 560'000.00 francs, vot deir 10% dall'investiziun totala. Ena contribuziun da fr. 50'000.00 tgi la suprastanza veva concedia gio pi bod per l'elaboraziun digl project, niss scuntrada cun la dumonda da contribuziun actuala. La contribuziun dumandada monta damai a max. fr. 510'000.00. Per cass tgi la somma d'investiziun fiss pi bassa tgi planisada, niss la contribuziun digl cumegn scursaneida correspondentamaintg. Fissan igls costs pi ots, rastess la contribuziun sen max. fr. 510'000.00 francs, precisescha igl mastral.

Igl project seia da gronda muntada turistica ed economica per igl noss cumegn e porta bleras schanzas ed avantatgs. Percheigl seia la suprastanza dalla cler'opiniun tgi igl project seia degn da neir sustignia.

Avant da passar alla discussiun surdat igl mastral er per chella tractanda igl pled agl intendant d'Origen, Giovanni Netzer. Chel preschainta an detagl igl project cultural "salvar igls Mulegns" cun dar er ena retrospectiva dalla visiun alla realisaziun ed igl svilup digl Origen Festival Cultural igls davos 15 onns. Igl domber da visitaders dallas preschentaziuns culturalas seia carschia an chels onns da 2100 sen oz 32'000.00. La purscheida culturala seia oz ena impurtanta pitga per nossa regiun turistica e cumplettescha las otras purscheidas gio existentas. Tiers chegl seia er la preschientscha mediala fitg gronda e fetscha reclama per igl Surses.

Dalla discussiun daverta na vign betg fatg adiever. Perancunter vign fatg la proposta or dalla radunanza da far la votaziun sot scrutini. Chella proposta vign sustigneida da 34 votantas e votants e vala damai scu acceptada. Tenor constituziun communal vegia la votaziun numnadamaintg da neir fatga sot scrutini, schinavant tgi ena quarta digls votants preschaints pretendan chegl, daclera igl mastral.

Resultat dalla votaziun:

La suprastanza communal decida sen proposta dalla suprastanza cun 82 cunter 38 vuschs da conceder alla Nova Fundaziun Origen ena contribuziun da max. 510'000.00 francs per la realisaziun digl project "Salvar igls Mulegns".

Alla fegn da chella tractanda bandungas dus votants la radunanza communal.

5. Revisiun parziala dalla lescha d'indemnisaziun digl cumegn da Surses

Igl mastral infurmescha tgi la lescha d'indemnisaziun digl cumegn da Surses seia neida approvada dalla radunanza communal constitutiva digls 27 da fanadour 2015. An chella lescha seia fixada l'indemnisaziun da tot las autoritads communalas. L'indemnisaziun digl mastral seia neida fixada cun ena pauschala annuala, sainza fixar en pensum an pertschent. L'anterioura suprastanza transitorica vegia gia fatg la proposta da fixar la salarisaziun digl mastral sen 80'000.00 francs.

Sen proposta dall'Uniun da mastirants e commers Surses, tgi è neida acceptada dalla radunanza communal constitutiva cun gronda maioritad, è la salarisaziun pigl mastral neida augmentada per l'amprema perioda d'uffezi 2016-2019 sen 110'000.00 francs. Siva l'amprema perioda d'uffezi duess l'indemnisaziun neir redutgeida automaticamaintg sen fr. 80'000.00. Chella

proposta seia neida argumentada cun igl fatg tgi igls amprens quatter onns seian perveia dalla gronda labour da metter anturn la fusiun - sper igls affars currentes da mintga de - fitg intensiv. Pinavant duess igl mastral aveir peda avonda per s'angascher an favour digl svilup turistic ed economic digl cumegn.

L'amprema perioda d'uffezi vo a fegn igls 31 da december 2019. L'experientscha digls davos onns mossa, tg'igl angaschamaint digl mastral per neir siva allas sias obligaziuns surpasa per bler igl taimp da labour supponia all'antschatta. I seia surtot er sa musso tgi per implementar la fusiun digls 9 uriunds cumegns dovrigl en toc duple taimp tgi previa.

An vista allas elecziuns communalas tgi on li igls 6 d'otgover da chest onn, vegia la suprastanza percheigl tematiso er la dumonda dall'indemnisaziun. Considerond igl volumen da labour digl mastral ed an cumparaziun cun divers oters cumegns grischuns ins seia nia alla conclusiun da reveder la lescha d'indemnisaziun cun fixar tg'igl salari digl mastral resta sen 110'000.00 francs ad onn.

L'indemnisaziun digls singuls suprastants e dallas ulteriouras autoritads e cumischungs considerescha la suprastanza scu commensurada, uscheia tgi na seia da far nigra adattaziun, menziunescha igl mastral.

La proposta or dalla radunanza da far la votaziun sot scrutini vign sustigneida da 32 votantas e votants e vala uscheia scu acceptada.

Franco Poltera peglia igl pled e menziunescha tgi la proposta dalla suprastanza na seia per el betg acceptabla, percheigl tgi na vigna betg defino igl pensum digl mastral an pertschent. Igl mastral seia gio anc ainten oters gremis e survigna lò er anc indemnisaziuns. El fò percheigl la proposta da lascher la salarisaziun digl mastral a parteir digl schaner 2020 sen fr. 80'000.00 ad onn, scu fixo ainten la lescha, e tgi seia da fixar gl'amprem igl pensum digl mastral an pertschent.

Igl mastral peglia ancunter chella proposta. Gl'amprem metta el pero an votaziun la proposta dalla suprastanza.

Resultat dalla votaziun:

La radunanza communal decidida sot scrutini e sen proposta dalla suprastanza cun 72 cunter 43 vuschs d'approvar la revisiun dall'aggiunta alla lescha d'indemnisaziun digl cumegn da Surses tgi prevei da fixar l'indemnisaziun annuala digl mastral er agl avigneir sen 110'000.00 francs.

Alla basa da chella decisiun reteira Franco Poltera la sia proposta da far fixar igl pensum digl mastral an pertschent.

6. Dumonda da Michael Luzio da cumprar ena surfatscha da taragn da 2'317 m² ainten la zona d'industrieia «Punt» a Cunter, da parcella nr. 5048, an possess digl cumegn da Surses

Igl mastral daclera tgi Michael Luzio, igl titular dalla firma Electro Luzio Michael, vegia l'intenziun da biagier ena halla da produciun nova sen ena part dalla parcella nr. 5048 ainten la zona d'industrieia «Punt» a Cunter, tgi appartigna agl cumegn da Surses. Per saveir realisar tal bietg fetscha el la dumonda agl cumegn da pudeir cumprar lò ena surfatscha da taragn da 2'317 m². Las cundiziuns generalas per la vendita da taragn ainten chella zona d'industrieia vegia la suprastanza communal gio gia defino an connex cun en'otra dumonda.

La valeta commerciala digl taragn ainten la zona d'industrieia monta tenor stema uffiziala a fr. 50.00 per m². La suprastanza ò fixo igl prietsch da vendita sen $\frac{1}{5}$ dalla valeta commerciala, vot deir sen fr. 40.00 per m². Tiers igl prietsch digl taragn vignan anc igls costs d'equipaziun da fr. 35.00 per m², uscheia tg'igl interessent vegia da paer en prietsch total da fr. 75.00 per m².

Tar ena surfatscha da 2'317 m² detta chegl damai en prietsch da compra da total 173'775.00 francs, menziunescha igl mastral. Igl petent seia nia infurmo davart las cundizins e seia ancletg cun talas.

Dalla discussiun na vign betg fatg adiever.

Resultat dalla votaziun:

La radunanza communal decida sen proposta dalla suprastanza d'approvar cun 116 vuschs e sainza cuntervusch la dumonda da Michael Luzio da pudeir cumprar ena surfatscha da taragn da 2'317 m² ainten la zona d'industria "Punt" a Cunter, dalla parcella nr. 5048, per igl prietsch da 173'775.00 francs.

7. Diversas infurmaziuns

Igl mastral infurmescha

- davart las elecziuns communalas 2019 per la perioda d'uffezi 2020 - 2023
- davart igl stand dall'iniziativa da reintrodueir igl surmiran an pe digl rumantsch grischun an scola populara.
- tgi a parteir digl aton dettigl la pussebladad an noss cumegn da rimnar plastic da moda separada.

8. Varia

Igl mastral orientescha la radunanza communal tgi votums sot "varia" vignan angal anc protocolos schi chegl vigna giavischia expressivamaintg digls singuls votants tgi peglian igl pled.

Ena votanta ed en votant peglian igl pled. Cunchegl tgi els na giaveischan betg explicitamaintg da menziunar lour votums aint igl protocol, vign chegl er betg fatg.

Igl mastral sera allas 22.45 la radunanza e giaveischa a tots en bung arrivo a tgesa.

Tinizong, igls

Igl mastral:

Igl actuar:

Leo Thomann

Beat Jenal